

ОБЩИНСКА СТРАТЕГИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО 2008 - 2018 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Развитието на децата и защитата на техните права е национален приоритет, изискващ концентрация на ресурси, постоянно политическо и обществено внимание и максимална координация на политиките. Общинската стратегия за детето определя приоритетните направления и действия за подобряване благосъстоянието на децата в общината. Стратегията се приема в изпълнение на чл. 1, ал. 3 от Закона за закрила на детето (ЗЗД) и се базира на Националната стратегия за закрила на детето, основните принципи, залегнали в Конвенцията за правата на детето на Организацията на обединените нации (ООН).

Държавната политика в тази област обединява усилията на всички ангажирани институции при планирането и изпълнението на дейностите, насочени към осигуряване на висшите интереси на детето и за спазване правата на всички деца в България.

Общинската стратегия е разработена с оглед на конкретната ситуация и социално положение на децата в общината и техните нужди, синхронизирана е с Националната стратегия, поставени са целите. В стратегията са заложили и ресурсите за прилагането ѝ и очакваните резултати.

Част първа.

ПОЛОЖЕНИЕТО НА ДЕЦАТА В БЪЛГАРИЯ И В ОБЩИНА КУБРАТ

Демографско развитие

Съвременната демографска ситуация се характеризира с продължаващата през последните години тенденция на намаляване броя на населението. Намалява относителния дял на детското население. Докато през 1989г. относителният дял на детското население е 25 %, през 2006г. този дял намалява на 18,5 %, т.е. 1 420 810 деца. От 2001 до 2006г. се установява постоянен темп на намаляване на детското население. Основните причини за това са ниската раждаемост, значителна емиграция на деца, заминаващи за чужбина със своите родители, и запазващата се относително висока детска смъртност. Общите тенденции за страната се отразяват и върху демографското развитие в общината. Броят на населението в община Кубрат към 2008 г. е 21642 души. От тях 3746 са деца. Наблюдава се регресивен спад на детското население : през 2005 г. числеността им е била 4207, през 2006 г. – 4002, през 2007 г. – 3827 деца.

Продължаващата неблагоприятна тенденция на абсолютно и относително намаляване на детското население, показва трайно наложил се процес на застаряване на общината. Общият брой на населението е относително постоянен в анализирания период – 2005 г. 21 676, 2006 г. – 21 314, 2007 г. – 21 314 души. Нивото на детската смъртност е постоянна. През годините са починали равен брой деца – по 3 деца. Естественият прираст е отрицателен - 7,75 за 2005 г., - 9,15 за 2006 г., - 7,46 за 2007 г.

Анализът от демографска гледна точка показва, че спадът на раждаемостта в страната се дължи и на промяната в ценностната система на жените - приоритизират се ценности като завършване на образование и осигуряване на работа, жилище. Ето защо усилията на държавата и общините трябва да бъдат насочени към създаване на подходящи условия за раждането, отглеждането, възпитанието, материалната осигуреност и социалната реализация на децата.

България е на едно от първите места сред източноевропейските страни по относителен дял на извънбрачни раждания от всички родени деца. Тази тенденция се запазва и в община

Кубрат. Повече от 100 деца в общината се отглеждат от самотни родители, 230 деца живеят в многодетни семейства.

Почти всички деца от семейства на социално слаби родители живеят в крайно тежки битови условия, обусловени от ниските доходи на родителите или липса на такива. С цел подобряване на здравната култура на тези семейства, в община Кубрат има назначен здравен медиатор. Той е посредник в процеса на осигуряване на достъп до здравни услуги на представителите на най-уязвимите малцинствени групи, като не само подпомага този процес, но и провежда консултации по здравно образование и профилактика на болести, оказва съдействие на нуждаещите се при осъществяване на комуникациите с Регионална здравноосигурителна каса, отдел „Закрила на детето”, Комисията за защита от дискриминация, РИОКОЗ и др.

Образование

Изключително неблагоприятно въздействие върху бъдещото развитие оказват и увеличаването на неграмотността и влошаването на образователната структура сред младите хора. Неграмотността в редица случаи се съпровожда със социални рискове - безработица, бедност, липса или недостатъчни грижи за здравето и образованието на детето, отклоняващо се понякога поведение. Всичко това оказва отрицателно въздействие по отношение на децата и тяхното развитие. Родителите не са достатъчно мотивирани да изпращат децата си на училище.

Тревожен е фактът, че при съществуващата обща тенденция за намаляване на раждаемостта относителният дял на децата, непосещаващи училище, остава висок през последните години. По данни на отдел образование, през настоящата учебна година на територията на Община Кубрат функционират 17 детски градини и 12 училища, от които 2 са на пряко подчинение на МОН. В общинските училища се обучават общо 2304 деца, както следва:

- ↪ Деца до 5 год. вкл. – 528
- ↪ Деца в ПГ (6 год.) – 174
- ↪ Ученици в начален курс – 659
- ↪ Ученици в среден курс – 710
- ↪ Ученици в горен курс – 233

За периода от 15.09.2007 до 14.12.2007 год. по различни причини са отпаднали от училище общо 34 ученици, както следва:

- ↪ СОУ „Хр. Ботев” гр. Кубрат – 3 ученика
- ↪ ОУ „Хр. Смирненски” – гр. Кубрат – 11 ученика;
- ↪ ОУ „В. Левски” с. Беловец – 8 ученика;
- ↪ ОУ „Н. Й. Вапцаров” с. Севар – 6 ученика;
- ↪ ОУ „Паисий Хилендарски” с. Равно – 3 ученика;
- ↪ ОУ „Св. Св. Кирил и Методий” с. Сеслав – 3 ученика.

Причините за отпадането от училище в съществуващите източници и проведени вече изследвания се констатира, че те обикновено се групират в няколко основни категории: икономически, етнокултурни, социални, педагогически. Основните фактори, които според емпиричните данни оказват силно влияние върху отпадането от училище, са:

1. Лошо икономическо състояние на семейството, в което детето живее. Този факт става още по-значим, когато по-голяма част от семействата в лошо икономическо състояние са част от етническите малцинства.

2. Придържането към определени културни стереотипи, особено когато семейството живее в компактна група сред представители на собствения етнос. Етническата принадлежност

проявява влиянието си върху отпадането от училище както чрез икономически мотиви за напускане, така и чрез т.нар. семейни причини (ранни бракове, непълни семейства и др.).

3. Трудности, които детето среща в училище; интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище; конфликтни отношения със съученици и/или учители; качество и методи на преподаване и подкрепа на децата с трудности при усвояване на учебния материал.

През последните години се увеличава значението и на миграцията на родителите като причина за напускане на детето от училище – заминаване за други градове или държави.

Деца с изявени дарби

На територията на общината няма училища по изкуствата и училищата по културата, но има деца, които активно се включват в различни национални и конкурси, олимпиади, спортни състезания, участват във фестивали, изнасят концерти. Има класирани ученици, участвали в областния кръг на олимпиадите по български език и литература, география и икономика, биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда и др.

Деца в риск

Деца, настанени в специализирани институции

Общият брой на децата в специализираните институции през 2006 г. е 8653. В сравнение с 2001 г. броят на институционализираните деца намалява с 31,4 % (3956).

Общият брой на децата от общината отглеждани в специализираните институции за периода 2001 - 2006г.е **47**. От тях в момента в институции се отглеждат **6**.

Проследявайки данните от последните години, може категорично да се каже, че се утвърждава трайна тенденция към намаляване броя на децата в специализирани институции.

Деца със специални образователни потребности

С промените в нормативните актове в системата на народната просвета през 2003г. и с приемането на Националния план за интегриране на деца със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания в системата на народната просвета започна процесът на поэтапно въвеждане и осъществяване на интегрираното обучение. Важна стъпка в този процес бе изграждането на екипите за комплексно педагогическо оценяване (ЕКПО) към регионалните инспекторати по образование. Техният състав и функции са определени в Правилника за прилагане на Закона за народната просвета (ППЗНП). Основната цел на комплексното педагогическо оценяване от ЕКПО е да се извърши първична оценка на общото развитие на детето или ученика, въз основа на която да се препоръчат видът и формата на обучение, детската градина или училището, към което се насочва за обучение детето или ученикът, и видът на ресурсното осигуряване или подпомагане.

Към Ресурсния център –гр. Разград на територията на общината работят 3 ресурсни учители и един психолог. Двама от тях работят с общо 18 деца от двете училища в Кубрат, а един подпомага общо 8 деца от Севар и Беловец. Очаква се броят на деца в училищата с такива потребности да се увеличи.

Деца - жертви на насилие и експлоатация

Проучванията и анализите на ДАЗД показват, че насилието срещу децата е актуален за България проблем - 77,4 % от регистрираните случаи на насилие са в семейна среда. През 2006 г. подадените сигнали за насилие над деца са 2855, като по 1742 са предприети мерки от отделите "Закрила на детето". Анализът на случаите, по които са работили отделите "Закрила на детето", показва, че при децата, отглеждани от двама родители, най-често се среща физическо и психическо насилие спрямо детето, докато при децата, отглеждани от самотен родител, най-често майка, съществува риск да станат жертва на сексуално насилие и пренебрегване. Във възрастов план най-голямата група деца - жертва на насилие, е между 8 и 14 години (57 % от всички деца - жертва на насилие); следвани от децата на възраст между 15 - 18 години (17 %); децата от 4 до 7 години - 15,8 %, и тези между 0 - 3 години - 10,6 %.

В общината случаите на насилие са предимно пренебрегване в семейството от страна на родител. Има тенденция за увеличаване броя на случаите на насилие – за 2005 -2 деца; за 2006 г. 3; за 2007г. – 10. В половината от случаите децата се отглеждат от един родител.

Деца на улицата

Децата на улицата са една от най-уязвимите групи на деца в риск. Към април 2007г. общо регистрираните в страната просещи и работещи на улицата деца са 647. Тези деца изпадат в състояние на безнадзорност поради липса на контрол и родителска безотговорност. Животът на улицата често замества проблемната семейна среда и насилието в дома. Повечето от децата от тази рискова група произхождат от семейства, чието материално състояние е под социалния минимум. Поради незрялост и незащитеност за всички деца от тази целева група съществува потенциален риск от недохранване, трудова експлоатация, физическо и сексуално насилие, злоупотреба с упойващи вещества, въвличане в престъпна дейност.

На територията на общината не са регистрирани деца от тази група.

Тежки форми на детски труд

Друг тежък проблем, за чието решаване се изискват усилията на всички държавни институции и гражданското общество, е защитата на децата, които са въвличени в най-тежки форми на труд (Съгласно Конвенция № 182 на Международната организация на труда (МОТ) за забрана и незабавно премахване на най-тежките форми на детски труд, ратифицирана от България и влязла в сила на 29 юли 2001г.). В България се очертават следните характеристики на детския труд:

1. Най-тежките форми на детски труд по-често се срещат в домашното стопанство (селско стопанство и домакински труд) и в неформалната икономика (ресторантьорство, строителство, хотелиерство, труд на улицата и др.).

2. Факторите за предлагане на детски труд имат комплексна природа: бедността и изключването от пазара на труда на семействата в някои общности (селски, етнически), отпадането на детето от образователната система, включително от системата за професионално обучение, груповите обичаи или семейните традиции, дисфункционалност на семейството (насилие).

3. Факторите за търсенето на детския труд са: ниско заплащане, ниски инвестиции за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, затруднения при осъществяването на контрол относно детския труд, особено при сезонна или почасова работа, и в неформалната икономика.

На територията на община Кубрат няма регистрирани случаи на експлоатация на детски труд.

Деца - жертви на трафик

Общият брой на идентифицираните и подкрепени в България жертви на трафик за периода януари 2000г. - декември 2004г. е 621. Данните за България за периода 2003 - 2004г. показват, че жертвите на трафик с цел принудителен труд, просия и други незаконни дейности са предимно изпращани в държавите от ЕС, а част от жертвите остават на територията на страната. Децата - жертви на трафик, представляват 69,2 % от жертвите на трафик с цел просия и други незаконни дейности за 2003 г. и 45,5 % за 2004 г. Представителите на етническите малцинства са особено уязвима група за трафика с цел сексуална експлоатация, принудителен труд, просия, други незаконни дейности и осиновяване, като за 2003 г. техният дял е 76,9 %, а за 2004 г. - 81,8 %.

Няма данни за трафицирани деца на територията на общината.

Деца - извършители на престъпления

Проблемът с противодействието на противоправното поведение на малолетните и непълнолетните е особено актуален през последните години. Кризата по време на прехода засегна най-чувствително децата. Повиши се рискът от различни отклонения в поведението им, увеличиха се формите на проява на тези отклонения.

Данните от полицейската статистика за последните две години сочат, че се запазва тенденцията на сериозно намаляване на броя и относителния дял на детската престъпност в страната като цяло и в общината. Заведените на отчет деца в Детска педагогическа стая към РПУ Кубрат са 48, от тях 17 са заведени през 2007 г. Малолетни са 20, непълнолетни са 28. Основни прояви са кражби, насилие, агресия, побоища, разрушаване на обществена собственост.

По данни на МКБППМН през 2007 г. са разгледани общо 13 възпитателни дела, на които са обсъдени проявите на 20 деца /6 малолетни и 14 непълнолетни/. През 2006 г. са разгледани също 13 дела, а проявените деца са били 26. При извършителите преобладават момчетата.

Деца в интернет

През последните години все повече започнахме да обръщаме внимание на световната информационна мрежа - интернет, предвид неизчерпаемия ресурс от информация, с който разполага, както и предвид все по-мощното навлизане и напредъка на модерните технологии. За съжаление всичко това изправя пред нас едно ново предизвикателство, свързано с негативи като вредното и незаконно съдържание и възможностите за злоупотреби.

Няма регистрирани сигнали за насилие в интернет регистрирани на местно ниво.

Деца - жертви на пътнотранспортни произшествия

Статистически данни показват, че пътнотранспортните произшествия са втората поред водеща причина в света, която предизвиква смърт сред младите хора на възраст между 5 и 25 години. За съжаление България е сред страните, които се нареждат на първите места по най-висок брой на пътни инциденти в Европейския съюз. Според полицейската статистика през последните години се забелязва тенденция на нарастване броя на пострадалите като пътници деца.

По данни, получени от РПУ – Кубрат, пътнотранспортните произшествия станали на територията на община Кубрат, в които са участвали деца, се увеличават пропорционално. За 2005г. са били 2, за 2006г. – 3, за 2007 – 4. Децата са пострадали като пешеходци, което мотивира бъдещата работа с деца да се реализира и в сферата на безопасно движение на децата по улиците, в градски условия.

Част втора.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ И МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ ЦЕЛ

Стратегията си поставя за цел осигуряването на условия за ефективно упражняване на правата и подобряване качеството на живот на децата като условие за свободното и пълноценното им личностно развитие.

ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

1. Намаляване на детската бедност и създаване на условия за социално включване на децата.
2. Осигуряване на равен достъп до качествена предучилищна подготовка и училищно образование на всички деца.
3. Подобряване здравето на децата.
4. Насърчаване участието на децата при формиране и изпълнение на политики, свързани с техните права и отговорности.
5. Превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище.

ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОПЕРАТИВНИТЕ ЦЕЛИ ПО ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ

Семейна среда

- Осигуряване правото на детето да живее със своите родители.

- Зачитане на отговорностите, правата и задълженията на родителите.
- Осигуряване правото на детето да поддържа контакти с родителите си при временна раздяла.

- Оказване на необходимата помощ за родителите.

Семейната среда и връзката с родителите са от ключово значение за развитието на детето. Родителите носят първостепенната отговорност за отглеждането и възпитаването на детето съобразно неговите нужди и интереси, а детето има правото да получи подходящи грижи и ръководство за упражняване на правата си.

Осигуряването на правото на детето да живее със своите родители е един от приоритетите на реформата в грижите за деца, започнала в България с приемането на Закона за закрила на детето. Усилията са насочени към подобряване на уменията за родителство и промяна на отношението към детето. Предприети са комплекс от мерки за подкрепа на родителите, като социална, финансова, психологическа помощ, включително временни грижи за детето, с цел да се предотврати неговото изоставяне. Развиват се и специфични механизми за подкрепа на родителите, които отразяват промените във формите и организацията на семейния живот в България и растящата мобилност на членовете на семействата. Предприемат се и мерки, чрез които да се създадат допълнителни гаранции, че детето ще поддържа контакт и с двамата родители при развод или раздяла между тях. Политиките в тази област за периода на действие на стратегията ще бъдат насочени към следните приоритети и ще се изразят във:

1. Предприемане на мерки за подкрепа на доброто и отговорно родителство:

- 1.1. популяризиране на различни форми, методи и услуги за семейно планиране и предотвратяване на нежелана бременност;

- 1.2. предлагане на услуги и форми за развиване на уменията за полагане на грижи и възпитание на детето съобразно неговата възраст;

- 1.3. предлагане на услуги за преодоляване на кризи в семейните отношения;

- 1.4. предлагане на мерки за превенция и санкциониране проявите на безотговорно родителство.

2. Предприемане на мерки в подкрепа на родителите при наличие на риск за детето от изоставяне:

- 2.1. осъществяване на дейности по предотвратяване на изоставянето;

- 2.2. предприемане на мерки за закрила и повишаване на тяхната ефективност.

3. Предлагане на социални услуги в Общността за подкрепа на децата и семействата съобразно местните потребности.

4. Изграждане на мрежа от съпътстващи социалните услуги - форми за подкрепа на родителите, като: обучение за родители, семейно консултиране, профилирано психологическо консултиране и други.

5. Осигуряване на допълнителни гаранции за установяване произхода на детето независимо от формата на семеен живот на родителите (фактическото съпружеско съжителство), включително чрез участието на детето в установяването и оспорването на произхода.

Жизнен стандарт и социално подпомагане

- Осигуряване на жизнен стандарт, съответстващ на нуждите на физическото, умственото, духовното, моралното и социалното развитие на детето.

- Създаване на условия за съвместяване на личния и професионалния живот на родителите и трудова реализация на жените.

- Развитие на дневните грижи - ясли, детски градини.

Политиките в тази област ще бъдат насочени към:

- **подкрепа на доходите:**

1. Съчетаване на финансовото подпомагане и услуги като пакет от мерки, предлагани от дирекциите "Социално подпомагане", с цел успешното социално включване на децата;

- **Подкрепа на родителите за съчетаване на професионалния и семейния живот чрез:**

1. Съдействие за гарантиране равнопоставеността между половете на пазара на труда, в политическия, социалния и семейния живот;

2. развиване на възможностите за гъвкава заетост (непълно работно време, работа на половин длъжност, надомна работа и др.) и професионална мобилност на работната сила;

- **Увеличаване на достъпа до качествени дневни грижи за деца чрез:**

1. системно проучване и планиране съобразно нуждите на общината и предлагане на дневни грижи;

2. развиване на система от стимули за родителите за записване на децата в предучилищни форми на образование и посещаване на детските градини с цел увеличаване обхвата на децата в предучилищна възраст чрез социално подпомагане под условие премахване на таксите за детски ясли или градини и др.;

3. създаване на възможности за ранно включване на децата със специални потребности - с увреждания, в детските заведения чрез създаване на подкрепяща архитектурна и обществена среда, подготовка на персонала и на учебните материали;

4. насърчаване предоставянето на услуги за родители на деца с увреждания с цел подкрепа за отглеждане на детето в семейството чрез дневни грижи, рехабилитационни центрове, центрове за консултиране и др.;

Алтернативни грижи

- Развиване на алтернативна семейна грижа за деца, които не могат да живеят с биологичните си родители.

За община Кубрат популяризиране и развитите на „Приемната грижа” като алтернативна грижа и „настаняване на деца в семейства на близки и роднини”.

Тази мярка за закрила заедно с подходяща публична подкрепа и наблюдение за интересите на детето дава по-големи гаранции за запазване идентичността на детето и запазване на контактите му с биологичното семейство.

Ускореното развитие на услугата "приемна грижа" ще продължи да бъде приоритет на политиката по закрила на децата с оглед защита на интересите на децата и на доказаната социална и икономическа ефективност на този вид грижа.

Здравни грижи и обслужване

- Здравно обслужване.

- Достъп до качествено здравеопазване за всички социални групи.

- Намаляване на детската смъртност и подобряване на детското здравеопазване.

- Подобряване на майчиното здравеопазване.

- Увеличаване на достъпа до здравна информация.

Повишаване на ефективността на дейността на здравния медиатор на територията на общината, като работи в посока за :

1. Повишаване информираността на населението и особено на лицата от уязвимите групи относно обема на предлаганите здравни услуги.

2. Повишаване на здравната култура.

3. Проучване мнението на потребителите на медицински услуги.

Право на образование

В община Кубрат е необходимо да се положат усилия за гарантиране на равен достъп до образование на децата от етническите малцинствени групи.

С цел повишаване достъпа на децата до качествено образование и професионално обучение ще бъдат предприети следните мерки:

1. Да се обогатят действащите политики за по-пълно обхващане на децата в предучилищната подготовка и началния етап, като:

1.1. продължи политиката на пълна интеграция на децата от ромски произход в общообразователната система и на подобряване на условията за възпитание и обучение на деца и ученици с различен етнически произход и на деца бежанци в смесени класове в държавните и общинските детски градини и училища;

1.2. се развиват възможностите за целодневно обучение на децата от началната и прогимназиалната степен на образование;

1.3. се осигуряват условия за допълнително обучение по български език в районите със смесено население за децата, които не владеят български език в степен, достатъчна за справянето им с учебния процес;

1.4. се осигурява допълнителна педагогическа работа с деца в риск от отпадане чрез допълващо обучение, извънкласни форми, включително по време на ваканции, като се използва ресурсът на социални програми, насочени към безработни учители;

1.5. се осигуряват условия за децата от селските райони да се обучават в училища, които са във възможно най-голяма близост до тяхното място на живеене, и повишаване качеството на образованието в селските училища;

1.6. се разширяват възможностите на училищните ръководства да избират видовете спорт, изучавани от учениците, съобразно техния интерес, квалификация на кадрите и налична материална база при спазване на държавните образователни изисквания.

2. Да продължи политиката за включващо обучение на децата със специални образователни потребности, като:

2.1. продължи провеждането на информационни кампании за изграждане на положителни нагласи към включващо обучение в различните общности - учители, ученици, деца и родители;

2.2. продължи създаването на подкрепяща среда за обучението и възпитанието на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища и детските градини, която да включва:

а) достъпна архитектурна среда;

б) екипи от специалисти в зависимост от потребностите на децата;

в) диагностична, консултативна и рехабилитационна дейност;

г) специални учебно-технически средства и апаратура;

д) индивидуални образователни програми;

е) учебни програми по специалните учебни предмети и други;

2.3. продължи процесът на повишаване квалификацията и преквалификацията на педагогическите кадри за работа с деца със специални образователни потребности;

2.4. продължи ресурсното осигуряване на общообразователните училища за работа с деца със специални образователни потребности;

3. Участието на детето в учебния процес да се разширява чрез:

3.1. обучение на учителите в прилагане на интерактивни методи на обучение, които поставят ученика в активна позиция;

3.2. интегриране на децата в процеса на обучение;

3.3. предоставяне на реално пространство за участие на децата в органите за управление на училището, пространство на техни форуми;

3.4. развиване на допълнителни извънкласни и извънучилищни дейности в съответствие с потребностите и интересите на децата, а не само с възможностите на учителите в училището.

4. Да се повишава ролята на гражданското участие в организацията и управлението на образователния процес чрез активното изграждане и включване на заинтересувани за образованието общности (родители, представители на бизнеса и НПО).

Отдых, свободно време и развитие способностите на детето

Новата социална ситуация за развитие на българското дете изисква и нов подход за развитието на неговите способности. Неговата същност са непрекъснатостта, целостността и интегрираността на въздействието на ценностните норми, културните образци и моделите на поведение през цялото детство. В основата на осъществяването на този подход е осигуряването на равен достъп на всяко българско дете до културните ценности и образци и дейностите за тяхното създаване. За целта е необходимо:

1. Да се поддържа общински детски комплекси и центрове, съобразени с етнокултурните особености на общината и региона. Да се стимулира публично-частната инициатива в тази насока.

2. Да се полагат специални грижи за децата с изяви дарби, които са "национално богатство".

3. Общината да разработи политика за откриване и стимулиране на децата с изяви дарби чрез финансиране от собствения бюджет или спонсорства.

4. Да се създават възможности за осмисляне свободното време на децата през ваканциите чрез финансиране на дейности от собствените си приходи и при ежегодно приемана от общинските съвети програма.

5. Да се създадат нормативни условия и стимули за по-активното участие на неправителствения сектор и търговските дружества в културната дейност за деца и с деца.

6. Да продължи изграждането на спортни и игрови площадки за деца, както и на велосипедни алеи, които да отговарят на изискванията за безопасност, а съществуващите такива да бъдат приведени в съответствие с тези изисквания.

7. Да се създаде достъпна среда за децата с увреждания до местата за спорт, отдих и развлечение.

Защита на децата от всякакви форми на злоупотреба, насилие и експлоатация.

- Преодоляване на експлоатацията и злоупотребата с деца.

- Защита от всякакви форми на насилие.

- Защита на децата от всякакви форми на експлоатация, включително сексуална и трудова.

Политиките в тази област ще са насочени към същите приоритети и ще се изразяват във:

1. Продължаване на мерките за повишаване осведомеността на обществото, децата и на техните семейства относно правата на детето, насилието над деца и за стимулиране на активното им участие в противодействието на насилието.

2. Подобряване уменията на социалните работници, лекарите, училищните психолози и учителите за разпознаване белезите на насилие и незабавно сигнализиране за случаите на насилие.

3. Планиране и провеждане на обучения за придобиване на практически знания в областта на трудовите права, здравето и безопасността при работа.

4. Повишаване на обществената ангажираност с проблемите на безопасността на децата в интернет.

5. Популяризиране на правилата за безопасност на децата в компютърната мрежа за деца, родители и училищни власти и на адресите, на които може да се съобщава за вредно съдържание в интернет.

6. Да се повиши отговорността на училището като територия на учениците в лицето на ръководствата и всички учители за създаване на среда на безопасност и сигурност за учениците, нетърпимост към дискриминационни практики, нагласа за незабавно съобщаване на случаи на насилие и предприемане на мерки за защита на жертвата и подходящо третиране на насилника.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ

- Намалено равнище на бедност сред домакинствата с деца

- Развита мрежа от услуги за семействата с деца - консултиране, обучение на родители, медиация и др.;
- Намален относителен дял на децата, отглеждани в специализирани институции;
- Броят на децата, настанени в семеен тип среда, се равнява поне на 50 % от броя на децата, настанени извън техните биологични семейства;
- Гарантиран достъп до медицински услуги за всички деца;
- Сnižаване на показателите за детска смъртност;
- Обхващане на децата с имунизация от задължителния имунизационен календар;
- Подобрена профилактика на здравето при децата от всички възрастови групи;
- Силно ограничаване на рисковите фактори, като тютюнопушене, злоупотреба с алкохол и употреба на наркотични вещества;
- Ограничаване на риска от разпространение на половопредавани инфекции, HIV/СПИН;
- Постигане на 100 % обхват на задължителната предучилищна подготовка;
- Увеличаване дела на децата от различните етнически малцинствени групи, които са интегрирани в общообразователни училища;
- Подобряване владеенето на български език от децата, за които той не е майчин, което ще ги предпазва от дискриминация и ще изравни възможностите им в образователния процес с тези на останалите деца;
- Увеличаване относителния дял на децата с увреждания, които са интегрирани в детските градини и общообразователните училища;
- Увеличен достъп до услуги за деца - жертви на насилие, детски труд, сексуална експлоатация и трафик с цел възстановяване и връщане в образователната система или професионално образование;
- Осигурена модерна спортна база за всяко дете;